

Vuurproef voor decentraal loonoverleg

A.F. VAN ZWEEDEN

„In de huidige kwestbare economische situatie en vooral gelet op de nog steeds hoge werkloosheid kunnen de sociale partners het zich niet veroorloven om *niet* tot overeenstemming te komen.” Deze uitspraak van minister De Koning van Sociale Zaken en Werkgelegenheid was zeer ter zake, want, zoals hij zelf ook vaststelde, de standpunten van werkgevers en werknemers liggen nogal ver uit elkaar. De werkgevers zijn van mening dat er geen ruimte is voor verdere collectieve arbeidstijdverkortening noch voor loonsverhoging. De vakbonden eisen vijf procent verkortening van de arbeidsduur om in 1986 op een gemiddelde werkweek van 36 uur uit te komen. Bovendien vragen zij behoud van koopkracht, aanvulling van het ziekgeld tot honderd procent en eisen zij de lastenverlichting voor ondernemers op om de kortingen op de uitkeringen zoveel mogelijk ongedaan te maken.

In dit verband schreef de secretaris van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond, mr. F.S. van Hove, in *De Werkgever* dat de FNV haar frustraties over het kabinetsbeleid op de ondernemingen tracht af te reageren. Zijn artikel was een van de scherpste schoten voor de boeg in de voorpostengevechten die als vanouds weer worden geleverd nu het centraal akkoord van 1982 meer en meer tot een mythe begint te vervagen.

Dit jaar is het woord voor het eerst volledig aan de onderhandelaars in de bedrijfstakken en ondernemingen. De centrale organisaties van werkgevers en werknemers zouden zich op dit cruciale moment voor de arbeidsverhoudingen in Nederland zoveel mogelijk van begeleidend commentaar dienen te onthouden. We zien echter het tegenovergestelde gebeuren. De voorzitter van het VNO, mr. C.J.A. van Lede, legt in een persconferentie omstandig uit hoe „irreeël en onverstandig” de eisen van de FNV wel zijn om zich vervolgens aan een debat met FNV-voorzitter Kok te onttrekken met het motief dat centrale interventies het proces van decentralisatie verstoren. Hij legt ook rekensommen voor, gemaakt door de loondeskundige dr. J. Dortland, die toch een wat ander beeld geven van de overdreven claims die de werknemers op de ruimte zouden leggen dan die van de NCW-deskundige Van Hove. Berekent de laatste een totale loonkostenstijging van 12 à 17%, Dortland kwam niet

hoger uit dan 9 à 10%. Erg betrouwbaar zijn de cijfers van VNO en NCW dan ook niet.

Bij de komende cao-onderhandelingen draait alles om de vraag of de werkgevers erin zullen slagen verdergaande arbeidstijdverkortening tegen te houden. Minder weerstand zullen zij bieden tegen eisen in het materiële vlak. Het lijkt zelfs niet uitgesloten dat er van werkgeverskant pogingen zullen worden gedaan om arbeidsduurverkortening af te kopen. Jan Schermer van de Industriebond FNV noemt dit in een interview met *NRC Handelsblad* typisch werkgeversgedrag „zoals dat door de eeuwen heen vertoond is”. Hij wekt de indruk zich niet door verleidelijke aanbiedingen van „meer poen” van de wijs te zullen laten brengen. Terecht ook, want wanneer er ooit een moment is geweest waarop de vakbeweging moet toeslaan is het nu. Door het aantrekken van de economie kan een beleid gericht op korter werken samengaan met herbezetting van de vrijkomende plaatsen doordat in vele bedrijven de overcapaciteiten goeddeels zijn verdwenen. De werkgevers moeten zich daar ook van bewust zijn. Tot nu toe voorzien zij in hun behoeften aan extra arbeidskrachten door mensen via uitzendbureaus in te lenen of door tijdelijke contracten aan te gaan.

De opleving van de economie heeft nog niet tot een noemenswaardige uitbreiding van het aantal vaste banen geleid. Wel schrijft minister De Koning de lichte daling van de werkloosheid die sinds september is opgetreden, voor een belangrijk deel toe aan de gevolgen van de herverdeling van arbeid. Hij had daar ook cijfers over. Op grond van thans gemaakte afspraken in het bedrijfsleven en in de collectieve sector over arbeidsduurverkortening kunnen voor 80.000 mensen arbeidsplaatsen worden geschapen of behouden blijven. Daarnaast kan door de stijging van het aantal deeltijdbanen voor enkele tienduizenden mensen per jaar werk worden gecreëerd. De afspraken over de VUT die in tal van cao's zijn gemaakt leveren van 1982 af ook nog eens zo'n 20.000 vacatures op. Bij elkaar levert herverdeling van arbeid op basis van de nu bekende ontwikkelingen van 1982 af voor meer dan 150.000 personen werk op. Een interessant cijfer, dat vele gekleurdpessimistische beschouwingen over het geringe effect van arbeidsduurverkortening voor de werkgelegenheid ontzenuwt.

Een van de argumenten van de werkgevers is dat de werknemers niet meer bereid zouden zijn loon in te leveren. Dat argument kan moeilijk slaan op de eisenpakketten van de bonden die nu juist zijn gebaseerd op een veronderstelde ruimte die ontstaat door de stijging van de produktiviteit en de prijzen. De bonden vragen van hun leden geen loonoffers, ook omdat ze van mening zijn door het afzien van de prijscompensatie al genoeg te hebben bijgedragen aan het rendementsherstel. Speculerend op de geringe offerbereidheid van de werknemers zinspelen werkgevers op de mogelijkheid van gedifferentieerde loonsverhogingen in bedrijven die zich dat kunnen veroorloven. Op die manier zou een bres worden geschoten in het vakbondsfrent.

Dat front is al minder gesloten dan het lijkt. FNV- en CNV-bonden stellen wel gelijklopende eisen voor arbeidstijdverkortening, maar bij Philips, Akzo en in de metalectro-industrie wijzen de bonden van hoger personeel collectieve verkortening van de arbeidsduur af. Binnen een van de drie vakcentrales, de MHP, is de verdeling zelfs zo groot dat een van de aangesloten bonden, de Unie BLHP, naar een 36-urige werkweek in 1986 wil, terwijl een andere, de Nederlandse Centrale van Hoger Personeel voor haar leden geen heil ziet in verdere arbeidstijdverkortening. De Industriebond FNV staat overigens niet op het standpunt dat de werkweek voor alle groepen werknemers moet worden verkort. De bond is bereid uitzonderingen mogelijk te maken.

Het werkgeversfront is evenmin hermetisch gesloten. Dat kan trouwens wel eens de aanleiding zijn voor de centrales om zich toch, zij het van de zijlijn af, met de cao-onderhandelingen te bemoeien. Er zijn al enkele contracten gesloten – zoals bij Heineken en de Berghuizer Papierfabriek – die afspraken inhouden voor de 36-urige werkweek in 1986 met volledige herbezetting en met behoud van koopkracht.

De onderhandelingen van dit voorjaar zijn van bijzonder belang, omdat daarin beslist zal worden over de vraag of het proces arbeidsduurverkortening zal worden voortgezet of onderbroken voor een pauze van onbepaalde duur. Ook zullen deze onderhandelingen de vuurproef zijn voor het decentralisatieproces in de Nederlandse arbeidsverhoudingen.

A.F. van Zweeden